

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directie Financiële Markten

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2018-0000011451

Uw brief (kenmerk)

Datum 5 februari 2018

Betreft Reactie schriftelijk overleg vakbekwaamheidsbouwwerk

Geachte voorzitter,

Bijgaand treft u de antwoorden op de vragen van de vaste commissie voor Financiën in het kader van het schriftelijk overleg over de toelichting op het advies van het College Deskundigheid Financiële Dienstverlening (CDFD) inzake het vakbekwaamheidsbouwwerk, die mij zijn toegezonden op 7 december 2017.¹

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

W.B. Hoekstra

¹ Kamerstukken II 2017/18, 32 545, nr. 72.

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG INZAKE DE TOELICHTING OP HET ADVIES VAN HET COLLEGE DESKUNDIGHEID FINANCIËLE DIENSTVERLENING (CDFD) INZAKE HET VAKBEKWAAMHEIDSBOUWWERK

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2018-0000011451

II Reactie van de minister

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de vragen en opmerkingen van de leden van de fracties van de VVD en de SP over de toelichting op het advies van het CDFD inzake het vakbekwaamheidsbouwwerk. Om een logische opbouw in de beantwoording te krijgen en om mogelijke dubblures te vermijden heb ik gekozen voor een thematisch geordende beantwoording volgens de volgende rubricering:

1. Analyse vakbekwaamheidsbouwwerk
2. Vakbekwaamheidsbouwwerk en permanente educatie (PE)
3. Overig

1. Analyse vakbekwaamheidsbouwwerk

De leden van de VVD-fractie vragen wat het doel van het vakbekwaamheidsbouwwerk is en hoe de voorgestelde wijzigingen bijdragen aan het bereiken van dit doel. Aanvullend vragen zij hoe de nieuwe maatregelen de markt transparanter moeten maken.

Met het vakbekwaamheidsbouwwerk wordt beoogd de vakbekwaamheid van financiële adviseurs – en daarmee passend advies aan de consument – op een minimaal niveau te borgen en hiermee de kwaliteit van financiële dienstverlening in het algemeen te verhogen. Hierbij geldt als uitgangspunt de centraalstelling van de klant met als algeheel doel het herstel van vertrouwen in de financiële sector. Verbeteringen van het vorige vakbekwaamheidsbouwwerk, dat gold tot en met 31 december 2013, waren noodzakelijk. Zo was het onder andere onvoldoende mogelijk om de kwaliteit van de PE te borgen en adequaat toezicht te houden. Er was daarnaast een stroming richting het laagste niveau zichtbaar, waardoor niet meer geborgd kon worden dat de vakbekwaamheid van alle financiële adviseurs van voldoende niveau was.²

De wijzigingen aan het huidige vakbekwaamheidsbouwwerk die in het advies van het CDFD worden voorgesteld bevatten beperkte wijzigingen in de modulestructuur die per 1 januari 2014 is geïntroduceerd. Het gaat om:

- 1) schrappen van de beroepskwalificatie Adviseur basis;
- 2) onderbrengen van doorbeleggen bij expiratie-uitkeringen in de module Pensioen;
- 3) uitbreiden van de module Hypothecair krediet met eind- en toetstermen uit de module Consumptief krediet; en
- 4) introduceren van een vrijstelling van de diplomaplicht voor advies over kredietverzekeringen.

De bovenstaande voorgenomen wijzigingen hebben niet als doel om de markt transparanter te maken maar om de modulestructuur beter te laten aansluiten op de praktijk van financieeldienstverleners. De adviseur Hypothecair krediet krijgt in de praktijk bijvoorbeeld vaak vragen over consumptief krediet. Met het opnemen van eind- en toetstermen Consumptief krediet in de module Hypothecair krediet wordt ervoor gezorgd dat de adviseur Hypothecair krediet, indien nodig, ook over consumptief krediet kan adviseren.

² Kamerstukken II 2013/14, 32545, nr. 16.

De leden van de VVD-fractie vragen voorts hoeveel adviseurs zich momenteel 'Adviseur basis' noemen, terwijl ze geen adviesbevoegdheid hebben.

Op dit moment heeft circa 23% van de diplomahouders uitsluitend de beroepskwalificatie Adviseur basis behaald. Hierbij moet worden opgemerkt dat een deel van deze groep nog zal doorgroeien qua beroepskwalificaties door het behalen van een of meerdere aanvullende Wft-modules. De module Basis maakt namelijk deel uit (en blijft deel uitmaken) van iedere beroepskwalificatie.³

Het aantal kandidaten dat uitsluitend de beroepskwalificatie Adviseur basis onderhoudt (door middel van het doen van een PE examen) is circa 2% van het totaal afgenomen PE-examens en is dus relatief klein.

De leden van de SP-fractie vragen wat de uitspraak dat 'nu eenmaal niet iedereen tevreden kan worden gesteld' zegt over de ambitie van de sector om het algeheel vertrouwen in de sector te herwinnen.

Het CDFD heeft in zijn advies aangegeven dat een perfect bouwwerk dat alle partijen tot tevredenheid zal stemmen, niet mogelijk is. Deze uitspraak is gebaseerd op het Ecorys-rapport. Ondanks dat de meeste respondenten niet volledig tevreden zijn met het vakbekwaamheidsbouwwerk, zien zij in dat grote veranderingen een te grote inbreuk zouden zijn op het vakbekwaamheidsbouwwerk zoals dat nu functioneert. De door deze leden geciteerde uitspraak is dus geen uitspraak van de sector of over de sector. Ik ben van mening dat de financiële sector de ambitie heeft om het vertrouwen in de sector te herwinnen en zich daar ook zeker voor inzet.

2. Vakbekwaamheidsbouwwerk en PE

De leden van de VVD-fractie vragen of het beeld dat het huidige systeem onvoldoende actueel en onnodig belastend is wordt onderschreven. De leden van de VVD-fractie vragen voorts hoeveel adviseurs jaarlijks het PE-examen afleggen, hoeveel examenvragen de itembank bevat en hoe de actualiteit van de itembank wordt verhoogd.

Ik neem aan dat met deze vraag bedoeld wordt op de vormgeving van de permanente educatie(PE)-examens. Deze examens zijn bedoeld om te meten of een adviseur op de hoogte is van de voor zijn beroepskwalificatie relevante ontwikkelingen en deze kan toepassen. Hiermee wordt geborgd dat klanten passend worden geadviseerd. Voor de PE-verplichting geldt een collectieve PE-periode. De eerste PE-periode loopt van 1 april 2017 tot en met 31 maart 2019. Alle diplomahouders moeten in deze periode hun PE-examen(s) hebben behaald om na deze datum te mogen adviseren. Na 1 april 2019 hebben de PE-perioden een duur van 36 maanden.

Het beeld dat het huidige systeem onvoldoende actueel en onnodig belastend zou zijn herken ik niet. Het CDFD zorgt in opdracht van mij onder meer voor het inhoudelijk beheer van de centrale examenbank en adviseert mij over de eind- en toetstermen. Het CDFD maakt conform het Instellings- en mandaatbesluit College Deskundigheid Financiële Dienstverlening Wft onder meer PE-examens. In de PE-examens worden ontwikkelingen getoetst uit de laatste drie jaren die nog steeds actueel en dus relevant zijn voor de adviespraktijk. Voor de PE-examens van 2018

³ Met uitzondering van de module Zorg, waar de module Basis reeds in is geïntegreerd.

betekent dit dat deze de nog steeds relevante ontwikkelingen uit 2016, 2017 en 2018 zullen bevatten.⁴

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2018-0000011451

Om onnodige belasting van de adviseur tegen te gaan is er verder voor gekozen om de PE-examens niet op moduleniveau maar op beroepskwalificatieniveau af te nemen. Hierdoor hoeft de adviseur minder PE-examens af te leggen. Een adviseur Hypothecair krediet hoeft bijvoorbeeld alleen een PE-examen Hypothecair krediet af te leggen en geen PE-examens voor de onderliggende modules Basis en Vermogen. Ook geldt dat een adviseur met het afleggen van een PE-examen van een beroepskwalificatie op een 'hogere' niveau automatisch aan zijn PE-verplichting voor een 'lagere' beroepskwalificatie voldoet. Met het PE-examen Pensioen onderhoudt de adviseur ook de beroepskwalificatie Adviseur vermogen. Daarnaast geldt dat een module die voor meerdere beroepskwalificaties vereist is, maar één keer behaald hoeft te worden. Dezelfde modules zijn onderling uitwisselbaar, ongeacht onder welke beroepskwalificatie zij zijn opgenomen. Deze structuur stelt de adviseur in staat om door te groeien naar andere beroepskwalificaties, zonder dat daartoe reeds opgedane kennis nogmaals (onnodig) getoetst wordt.

Het aantal afgenomen PE-examens fluctueert per jaar. Naarmate het einde van een meerjarige PE-periode nadert, neemt naar verwachting het aantal door adviseurs afgelegde examens toe. Van 1 april 2017 (het begin van de eerste PE-periode) tot 1 januari 2018 zijn er in totaal circa 19.000 PE-examens afgenomen. Naar verwachting zullen er tot en met 31 maart 2019 (einde eerste PE-periode) nog tussen de 41.000 en 76.000 PE-examens worden afgenomen. In de examenbank zijn (meer dan) voldoende vragen opgenomen om per module *at random* examens samen te kunnen stellen. Het precieze aantal vragen fluctueert. Deze vragen worden ieder jaar gecheckt en indien nodig in lijn gebracht met de ontwikkelingen of verwijderd. Ook komen er ieder jaar, naar aanleiding van ontwikkelingen, nieuwe vragen bij. Op deze manier wordt geborgd dat de examenbank, en daarmee het examen, actueel is.

De leden van de VVD-fractie vragen of het CDFD de vrijheid heeft om in overleg met de sector de permanente educatie bij te stellen.

Het doorvoeren van wijzigingen in de PE-systematiek is een bevoegdheid die toekomt aan de minister van Financiën. Het CDFD overlegt op reguliere basis met de sector over het vakbekwaamheidsbouwwerk, waar PE onderdeel van is. In het Instellings- en mandaatbesluit College Deskundigheid Financiële Dienstverlening Wft is bepaald dat het college van het CDFD desgevraagd of uit eigen beweging mij kan adviseren over zaken met betrekking tot het vakbekwaamheidsbouwwerk.

De leden van de VVD-fractie vragen of de voorgestelde wijzigingen besproken zijn met de relevante (markt)partijen, wanneer zij ingevoerd zullen worden en of er genoeg ruimte is voor de relevante actoren om zich voor te bereiden.

De voorgestelde wijzigingen zijn besproken met de relevante partijen. Onderzoeksbureau Ecorys heeft bij het uitvoeren van de analyse interviews afgenomen met 21 partijen (financieel dienstverleners, belangenorganisaties, keurmerkorganisaties, opleiders, de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en Kifid). De aanbevelingen in het onderzoeksrapport zijn gebaseerd op deze interviews. Het CDFD heeft op basis van het onderzoeksrapport en een eigen consultatie onder

⁴ Kamerstukken II 2016/17, 2017 D06830.

marktpartijen, belangenorganisaties, keurmerkorganisaties en de AFM vervolgens zijn advies aan mij uitgebracht.

Directie Financiële Markten

Ons kenmerk
2018-0000011451

De voorgestelde wijzigingen zullen worden doorgevoerd in het Besluit Gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft, de Regeling eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft en de Vrijstellingsregeling Wft. De vrijstelling van de diplomaplicht voor advies over kredietverzekeringen zal worden ondergebracht in de Vrijstellingsregeling Wft en zal naar verwachting vanaf 1 juli 2018 worden doorgevoerd. Omdat dit een versoepeling van de diplomaplicht betreft zullen de relevante actoren weinig tijd nodig hebben om zich op deze vrijstelling voor te bereiden. De beoogde inwerkingtredingdatum voor het schrappen van de beroepskwalificatie Adviseur basis, het onderbrengen van doorbeleggen bij expiratie-uitkeringen in de module Pensioen en het uitbreiden van de module Hypothecair krediet met eind- en toetstermen uit de module Consumptief krediet, is de start van de tweede PE-periode op 1 april 2019. Hiervoor is gekozen omdat het ongewenst is om gedurende een PE-periode inhoudelijke wijzigingen door te voeren in het vakbekwaamheidsbouwwerk. Daarnaast hebben de relevante actoren, zoals opleiders en adviseurs, dan voldoende tijd en ruimte (tot 1 april 2019) om zich op de wijzigingen voor te bereiden.

Het doorvoeren van bovengenoemde wijzigingen heeft ook gevolgen voor het verplicht moeten afleggen van een PE-examen. Voor adviseurs met alleen de beroepskwalificatie Adviseur basis zal deze verplichting komen te vervallen omdat de beroepskwalificatie Adviseur basis wordt geschrapt. Het afleggen van een PE-examen basis is om die reden niet meer nodig. Voor adviseurs die zowel beschikken over de beroepskwalificatie Adviseur consumptief krediet als Adviseur hypothecair krediet geldt dat zij beide beroepskwalificaties geldig kunnen houden door in deze PE-periode het PE-examen Hypothecair krediet met goed gevolg af te leggen. Vanaf 1 april 2019 zal een Adviseur hypothecair krediet immers mogen adviseren over zowel hypothecair krediet als consumptief krediet.

De leden van de VVD-fractie vragen hoe de eisen van vakbekwaamheid de toetredingsmogelijkheid tot de adviessector hebben beïnvloed en of het systeem er voor zorgt dat er juist meer of juist minder toetreders zijn.

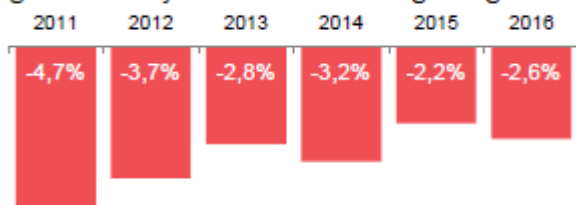
Omdat er voor 2014 ook al vakbekwaamheidseisen golden, is niet met zekerheid te zeggen of en zo ja hoe, de wijziging van de vakbekwaamheidseisen invloed heeft gehad op de toetredingsmogelijkheden tot de adviessector. Op dit moment zijn er ruim 116.000 mensen met één of meer Wft-diploma's waarvan er ruim 27.000 mensen alleen het diploma Adviseur Basis hebben. Dit betekent dat er circa 82.000 mensen zijn die een adviesbevoegdheid hebben op grond van de Wft en werken of kunnen werken in de adviessector. Dit aantal komt redelijk overeen met aantallen die brancheorganisaties en opleiders hanteerden vóór de introductie van het nieuwe vakbekwaamheidsbouwwerk in 2014.

Vermoedelijk zorgt het arbeidsmarktperspectief ervoor dat er minder toetreders tot de financiële sector zijn. In augustus jl. heeft het CBS becijferd dat in de financiële sector in april, mei en juni 2017 2.000 banen verdwenen waren. Dat verlies van banen past volgens het CBS in een ontwikkeling die al tien jaar gaande is.⁵ Ook onderzoeksbureau Decisio constateert in haar onderzoek naar de

⁵ 'Sterkste banengroei sinds 2008', Centraal Bureau voor de Statistiek 16 augustus 2017, cbs.nl.

markteffecten van het provisieverbod dat er reeds enige tijd sprake is van een geleidelijke terugloop in het aantal advieskantoren met een vergunning, zie onderstaand figuur.⁶

Figuur 6.3 Jaarlijkse afname aantal vergunninghouders

Bron: AFM, bewerking Decisio/Periscoop

Dit is een trend die al geruime tijd te zien is en niet versneld lijkt door de introductie van het provisieverbod of de aanscherping van de vakbekwaamheidseisen.⁷

Dit betekent echter niet dat er geen nieuwe adviseurs zijn toegetreden tot de adviessector. In 2017 zijn ongeveer 47.000 initiële examens zijn afgenomen door zowel bestaande adviseurs als nieuwe toetreders. Dat zijn circa 4.000 examens per maand. Dat is een indicatie dat mensen bezig zijn beroepskwalificaties te verwerven om toe te kunnen treden tot (extra segmenten van) de adviessector. Ook voor 2018 en latere jaren verwacht ik dat het aantal initiële examens tussen de 3.500 en 4.500 per maand zal blijven liggen.

De leden van de SP-fractie vragen waarom er geen verdere vakbekwaamheidseisen worden gesteld nu de communicatie op financieel terrein van persoonlijke naar digitale communicatie verschuift. Zij vragen of er door PSD II de noodzaak ontstaat voor het stellen van aanvullende vakbekwaamheidseisen.

De wijze van communicatie is aan verandering onderhevig. Automatisering en digitalisering zijn steeds zichtbaarder in de adviespraktijk van de financieel adviseur. Dit houdt in dat de uitvoering van de taak van de financieel adviseur verandert. Deze verandering heeft echter nauwelijks invloed op de vakinhoud van het advies of van financiële producten, die kennis blijft noodzakelijk. In iedere module zijn daarnaast toetstermen opgenomen die voorschrijven dat de financieel adviseur met behulp van ict-tools bepaalde berekeningen of analyses kan opstellen en de uitkomsten hiervan kan interpreteren. Deze vakbekwaamheidseisen acht ik op dit moment afdoende, uiteraard worden voor de toekomst de verdere ontwikkelingen met betrekking tot digitalisering gevolgd.

De Payment Services Directive II zorgt voor verdere uniformering van het betalingsverkeer in de EU. De vakbekwaamheidseisen gelden voor financieel adviseurs die adviseren over specifieke financiële producten. Advisering over betaalrekeningen en de daaraan verbonden betaalfaciliteiten is vrijgesteld van de vakbekwaamheidseisen.⁸ Dit omdat de werkzaamheden rond deze producten weinig tot geen advies omvatten.

⁶ Kamerstukken II 2017/18, 32545, nr. 74.

⁷ Kamerstukken II 2017/18, 32545, nr. 74.

⁸ Artikel 41, eerste lid, onderdeel a, Vrijstellingsregeling Wft.

3. Overig

De leden van de SP-fractie vragen of ingewikkelde financiële producten mede een aanleiding waren voor de financiële crisis. Zij vragen of ingewikkelde financiële producten de kern van het probleem zijn en of productvereenvoudiging de oplossing is.

De directe aanleiding van de kredietcrisis was het uiteenspatten van de zeepbel op de Amerikaanse woningmarkt in de zomer van 2007, toen duidelijk werd dat veel hypotheekleningen met een lage variabele rente waren verstrekt aan particulieren die zich eigenlijk niet een hypotheek konden veroorloven (*subprime* hypotheekleningen).⁹ Een van de dieperliggende oorzaken van de kredietcrisis was de mondiale macro-economische disbalans. Dat veroorzaakte sterk stijgende huizenprijzen en daarmee het ontstaan van een zeepbel. Onder invloed van de ruime beschikbaarheid van kapitaal en de lage rente ontstond daarnaast een zoektocht naar rendement. Richting het einde van de vorige eeuw zijn financiële instellingen zich op grote schaal gaan toeleggen op het verpakken en doorverkopen van hun leningen en/of de kredietrisico's die zij daarmee liepen. Hiermee nam ook de complexiteit van producten toe.

Deze toegenomen complexiteit maakte het voor zowel de klant als de financieel adviseur moeilijker om het product en de werking daarvan te begrijpen en een passend advies te geven. Sinds een aantal jaren is een tendens zichtbaar dat financiële producten weer minder complex worden. Dit blijkt onder andere uit het onderzoek naar het provisieverbod uitgevoerd door onderzoeksbureau Decisio.¹⁰ Ik juich deze ontwikkeling toe.

De leden van de SP-fractie vragen wat er gedaan kan worden teneinde de klant centraal te stellen in het vakbekwaamheidsbouwwerk.

De vakbekwaamheidseisen zorgen er mede voor dat klanten geadviseerd worden door financieel adviseurs die over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om de desbetreffende klant passend te adviseren. Zo moeten alle financieel adviseurs nu verplicht een Wft-diploma hebben, periodiek een examen afleggen (PE-examen) en daarnaast aantoonbaar permanent actueel zijn.

Het centraal stellen van de klant wordt overigens niet alleen bevorderd door de vakbekwaamheidseisen. Er zijn de afgelopen jaren meerdere maatregelen doorgevoerd die hebben bijgedragen aan het meer centraal stellen van het belang van de klant. Voorbeelden hiervan zijn het provisieverbod en het productontwikkelingsproces.

De leden van de SP-fractie vragen wat er gedaan is teneinde het algeheel herstel van het vertrouwen in de financiële markt te herwinnen. Zij stellen dat dit vertrouwen bij de klanten nog niet aanwezig is en vragen of dit vertrouwen er wel onder adviseurs is. Tot slot vragen de leden van de SP of ik vertrouwen op het vakbekwaamheidsbouwwerk.

De afgelopen jaren zijn vanuit de overheid verschillende maatregelen genomen om het algeheel herstel van het vertrouwen in de financiële sector te herwinnen. Zo is onder anderen het provisieverbod in werking getreden en zijn de nieuwe (aangescherpte) vakbekwaamheidseisen voor financiële dienstverleners in werking

⁹ Kamerstukken II 2017/18, 31935, nr. 45.

¹⁰ Kamerstukken II 2017/18, 32545, nr. 74.

getreden. Uit de beleidsdoorlichting financiële markten blijkt dat deze maatregelen hebben bijgedragen aan het herstel van vertrouwen.¹¹

Directie Financiële Markten

Voor het herstel van vertrouwen is vooral ook van belang dat de sector zelf het voortouw neemt om het vertrouwen te versterken. De financiële sector heeft al stappen gezet maar het herstel van vertrouwen vergt voortdurende aandacht. Dit betekent dat instellingen niet alleen naar de letter van wet- en regelgeving handelen, maar ook zelf initiatieven ontplooiën om standaarden aan te leggen die overtuigend tegemoet komen aan maatschappelijke verwachtingen en dat zij zelfstandig verantwoording afleggen over het realiseren van deze standaarden. De sector lijkt op de goede weg en moet zich hiervoor blijven inzetten.

Ons kenmerk
2018-0000011451

¹¹ Kamerstukken II 2017/18, 31935, nr. 45.